

שיעורים בספר הזוהר
על התורה והמועדים

פרשת נח

ועמך כולם צדיקים

מאת הרב יצחק לאווי

גליון ז – פרשת נח תשפ"א

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | נח תשפ"א | 2

לשמיעת וצפיה בשיעורים, וכן לשאר שיעורים וכתבים,
ולהרשמה לקבלת עדכונים שבועיים באימייל

yitzchoklowy.com

תוכן

4	פרשת נח
4	כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא לפי ששומרים הברית
4	כל השומר את הברית נקרא צדיק
4	אלה פוסל את הראשונים שהצדיק בלבד משקה את הגן
5	נח בעל האדמה זרע הנכנס לתיבה ארון הברית
5	עד שלא הוקם הברית לא נכנס נח לתיבה לעשות תולדות
5	נח צדיק יסוד עולם הולך את האלהים השכינה
5	תמים היה שנולד מהולח
6	מים שנברא העולם ראוי היה נח להיכנס לתיבה
6	מן התיבה נפצה הארץ כמו ומשם יפרד
6	משיעורי התיבה נראים הסודות
6	קריאת שם נבואה הוא
6	'לאמר' היא השכינה 'זה' הוא הברית
7	את לרבות שכינתא
8	ביאור: נח איש צדיק יחיד שומר הברית
8	אלה תולדות נח כשם פרטי ולא כאדם שהוא שם כללי
9	ברית נח לעומת ברכת אדם
10	כל הנימול הוא צדיק ולא כל העוסק בתורה
14	דרך קצרה

פרשת נח

זוהר נח חלק א דף נט. ב – ס. א

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא לפי ששומרים הברית

[א] אלה תולדות נח. רבי חייא פתח (ישעיה ס') ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'. זכאין אינון ישראל דמשתדלי באורייתא וידעי ארחהא, דבגינה יזכון לעלמא דאתי.

תא חזי: כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי. מאי טעמא, בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עליה, כמה דאת אמר (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת.

כל השומר את הברית נקרא צדיק

[ב] ועל דא ישראל דנטרי ברית וקבילו ליה אית לון חולקא לעלמא דאתי. ולא עוד אלא בגין כך אקרון צדיקים.

מכאן אוליפנא כל מאן דנטיר האי ברית דעלמא אתקיים עליה אקרי צדיק.

מנא לן? מיוסף, בגין דנטר ליה לברית עלמא זכה דאקרי צדיק. ועל כך ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

אלה פוסל את הראשונים שהצדיק בלבד משקה את הגן

תא חזי: מה כתיב לעילא? (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ההוא נהר נגיד ונפיק ועייל לגנתא ואשקי ליה משקיו דלעילא ועביד ליה נייחא ועביד איבין ורבי זרעין, והוא כדין נייחא דכלא.

ודא נייחא ליה לגנתא ודא עביד נייחא ביה, כמה דאת אמר כי בו שבת, וכתיב (שם) וישבות ביום השביעי. ודא רזא דמלה, דא עביד תולדות ולא אחרא.

נח בעל האדמה זרע הנכנס לתיבה ארון הברית

[ד] תא חזי: נח לתתא קיימא דוגמא דלעילא, ועל דא אקרי איש האדמה.

ורזא אוליפנא, דהא נח אצטריך לתיבה לאתחברא בה ולקיימא זרעא דכולא דכתיב לחיות זרע. מאן תיבה? דא ארון הברית, ונח ותיבה הכי הוו כדוגמא דא.

עד שלא הוקם הברית לא נכנס נח לתיבה לעשות תולדות

[ה] נח כתיב ביה ברית דכתיב והקימותי את בריתי אתך. ועד דאתקיים ביה ברית לא עייל לתיבותא דכתיב והקימותי את בריתי אתך ובאת אל התיבה, וכדין הוה תיבה ארון הברית, תיבת נח, וכלא כגוונא דלעילא.

ובגין דהאי ברית לעילא הוא עביד תולדות, כגוונא דא נח איהו עביד תולדות. בגיני כך אלה תולדות נח.

נח צדיק יסוד עולם הולך את האלהים השכינה

[ו] נח איש צדיק. הכי הוא ודאי כגוונא דלעילא, ועל דא (משלי י') וצדיק יסוד עולם כתיב, וארעא על דא אתקיימת דהא איהו עמודא דעלמא קיימא עליה. ומאן איהו. דא צדיק, ונח אקרי צדיק לתתא.

ורזא כלא את האלהים התהלך נח, למהוי הוא בארעא כגוונא דלעילא.

איש צדיק, יסודא דעלמא, ברית שלום, שלמא דעלמא, איש האדמה ודאי. ועל דא (בראשית ו) ונח מצא חן בעיני יי.

תמים היה שנולד מהולח

[ז] תמים היה בדורותיו. מאי בדורותיו. אילין אינון דנפקו מניה. הוא אשלים לכולהו והוא הוה שלים מכלהו.

תמים היה, דאתייליד מהול דכתיב התהלך לפני והיה תמים.

מים שנברא העולם ראוי היה נח להיכנס לתיבה

[ח] בדורותיו, ולא בדרין דעלמא דהא מניה נפקו תולדות לעלמא.

תא חזי: נח אתחזי מיומא דאתברי עלמא למהוי בתיבה בחבורא ולמיעל בה, ועד דאתחברו כחדא לא הוה עלמא כדקא יאות.

מן התיבה נפצה הארץ כמו ומשם יפרד

[ט] לבתר מה כתיב, (שם ט') ומאלה נפצה כל הארץ. מהו נפצה? כמה דאת אמר (שם ב') ומשם יפרד. מתמן אשתכח פרודא ואתברדו תולדות לכל סטרא. וכלא כחד, כדוגמא חדא. בגיני כך אלה תולדות נח, אלה ודאי, דהא יסודא דעלמא איהו דעביד תולדות בארעא לקיימא.

משיעורי התיבה נראים הסודות

[י] אתא ר' אבא ונשקיה. אמר: אריא בחיליה טינרא נקיב ותבר. כך הוא ודאי.

ותא חזי: משיעורא דתיבותא אוף נמי הכי הוא.

קריאת שם נבואה הוא

[יא] ר' אלעזר פתח ואמר: (תהלים מ"ו) לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. לכו חזו. מאי חזו? כמה דאת אמר (ישעיה כ"א) חזות קשה הוגד לי. בעובדוי דקב"ה אתגלי נבואה עלאה לבני נשא.

אשר שם שמות, שמות ודאי, דהא שמא גרים לכלא.

'לאמר' היא השכינה 'זה' הוא הברית

[יב] כתיב ויקרא את שמו נח לאמר זה. אמאי הכא לאמר, ואמאי זה? אלא לאמר דא אתתא, זה דא צדיק, כמה דקב"ה קרא ליה נח, נייחא דארעא.

מאי לאמר? אלא אתר דא קרא ליה נח. ומאן איהו? ארעא קדישא, ואמר זה ינחמנו. עבד ליה קב"ה לתתא כגוונא עלאה.

כתיב הכא זה, וכתיב התם (שם כ"ה) זה יי' קוינו לו. זכאין אינון צדיקיא דרשימין ברשימו דגושפנקא דמלכא למהוי בשמיה רשימין, ואיהו שוי שמהן בארעא כדקא יאות.

את לרבות שכינתא

יג] כתיב ויקרא את שמו נח, וכתיב ויקרא שמו יעקב. אמאי לא כתיב את? אלא התם דרגא אחרא והכא דרגא אחרא, כדכתיב (ישעיה ו') ואראה את יי', ואראה יי' לא כתיב אלא את יי'.
אוף הכא ויקרא שמו יעקב, דרגא דיליה קב"ה מממש קרא ליה יעקב. אבל הכא את לאתכללא שכינתא.

ביאור: נח איש צדיק יחיד שומר הברית

אלה תולדות נח כשם פרטי ולא כאדם שהוא שם כללי

[א] אלה תולדות נח נח איש צדיק. הכותרת הזאת מכריזה הכרזה גדולה על התחלה חדשה. וכפי שהתחילה בו חלוקת קריאת הפרשיות. אע"פ שעיקר סיפור דור המבול מתחילה ויהי כי החל האדם לרוב, וכאשר סדר מחלק הפרקים. ותולדות נח עצמם הלא כבר סופרו בסדר תולדות אדם ועשרה דורות שיצאו ממנו ונמצא פתיחה זו מיותרת לגמרי, ולא באה אלא ללמדנו שיש כאן התחלה חדשה של סוג סיפור תולדות חדש שלא היה עוד מעולם והיא הגורמת את הצלת העולם מן המבול.

[ב] נח הוא המשיח הראשון. הגיבור הראשון שהוא אדם שמציל את העולם ממצב החורבן שלו. ככתוב זה ינחמנו ממעשינו ומעיצבון ידינו. עד כאן לא עמד העולם על אדם צדיק שהציל אותו אלא על רצון האלוהי בבריאה שברא את האדם. ובכל פרשת בראשית אפשר לראות שאין סיפור על אדם הראשון בתור אדם פרטי, כל שכן לא בתור אדם פרטי המציל את כלל העולם. אבל מנח מתחיל צורה אחרת של עולם שהוא ככתוב 'וצדיק יסוד עולם'. 'כי להויה מצוקי ארץ וישת עליהם תבל'. ואמרו חז"ל העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו. העולם מימות נח ואילך עומד על נח ולא על בראשית. וכך נקראו כל בני האדם בכללות (לאפוקי מבני אברהם יצחק ויעקב שיש להם עוד שם פרטי מיוחד) בלשון חכמים 'בני נח'. ולא קראו אותם בני אדם, כי בני אדם היה מתייחס לאדם הראשון אבל העולם של אדם הראשון נחרב ולא היה כדאי לעמוד אלא בזכות נח הצדיק שהציל את העולם בזכותו, וכאשר כתב הזוהר להלן.

[ג] יתירה מזו. אדם הראשון איננו אדם פרטי כלל. הרי שמו אדם איננו שמו המיוחד לו באופן פרטי כשאר שמות בני אדם אלא הוא שם המין. והמתבונן בכל פרשיות בראשית. אף בסיפורי חטאי האדם ובניו. יראה שכולם סובבים על

חסרונות המין האנושי בכללותו. סיפורי אדם וחוה ובניו אינם סיפורים על אדם מסוים שהתהלך בגן. אבל הם סיפורים על המין הזה שנקרא אדם. ככתוב 'ויקרא שם אדם'. כשם שקרא ה' שמות לשמים ולאָרץ וליום ולילה כך קרא שם למין האדם שיהיה שם של כולם אדם. וכל סיפורי אדם אינם סובבים עליו אלא על הנברא הזה שהוא מין האדם. כלומר הדמות הפועלת בכל פרשת בראשית אינו אלא האלהים ולא האדם, והאדם אינו אלא עושה את צורת בריאתו שיש בו חטא וחסרון מתחילת שורשו ולפיכך גורש מגן עדן ורצח קין את הבל וכל סיפורי פרשת בראשית.

[ד] עד שבא נח והשתנה צורת התולדות. תולדות נח אינם תולדות שמים וארץ או תולדות אדם ביום ברוא אלהים אדם ויקרא שם אדם. אלא הם תולדות האיש הפרטי שנקרא נח. ותולדותיו הם סיפורי מעשי חייו וכל תולדות דורות עולם שיצאו ממנו שמכאן ואילך אינם עומדים אלא על סיפורים של בני אדם פרטיים. ומנח הולכים אנחנו הלאה אל אברהם ויצחק ויעקב וכל סיפורי התורה שהם ממשיכים את סיפורו של נח ולא את סיפורו של אדם.

ברית נח לעומת ברכת אדם

ה] אם כן, עלינו ללמוד כיצד לנסוע בתיבתו של נח ולא באדמתו של אדם ששקעה במבול. נחפש מהו השבח ששובח בו נח ומהו העבודה שעלינו להמשיך בו כבני נח ובני ישראל. מפרש הכתוב ואומר נח איש צדיק. וכפל עוד כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. נח היה צדיק. ומהו צדיק וכיצד נהיה אנחנו צדיקים. פתח רבי חייא בפסוק ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. הרי כי לרשת את הארץ יש להיות צדיקים. ונוסף בפסוק זה מה שחיפשנו והוא כיצד נהיה כולנו צדיקים, שהרי הכתוב אינו אומר 'צדיקים ירשו ארץ' בלבד. אלא אומר שאכן צדיקים ירשו ארץ. אבל עמך הם כולם צדיקים ולכן לעולם ירשו ארץ.

[ו] נח שהיה איש צדיק הוא הראשון שכרת איתו הקב"ה ברית. כאשר נתבונן בפרשיות ספר בראשית נראה כי אותו המאמר שאמר הקב"ה לחיות ולאדם הראשון בלשון ברכה הוסיף בו ברית לנח. בירך אלהים את הדגים העופות והחיות פרו ורבו, ובירך לאדם הראשון פרו ורבו. כאשר דיבר אל נח אחר המבול ברך אותו שוב פרו ורבו. אך הוסיף לו כריתת ברית. ההבדל בין ברכה לבד לברית הוא ההבדל שבין דיבור חד צדדי לדיבור דו צדדי. ברכה הוא המשך של מעשה בראשית שבו ויאמר אלהים ונעשה. הברית הוא הדבר שיש בו שני צדדים, שבו האדם לוקח חלק פעיל עם מעשי ה'. תולדות נח שהם קיום הפריה ורביה שבו כבר אינם ברכה לבד אבל הם קיומו של הברית. וכן נאמר כבר בתחילת כניסת נח לתיבה והקמותי את בריתי. היינו כי נח לקח על עצמו את האחריות להקים תולדות על ידי כניסתו אל התיבה ועשיית תולדות. הרי אלה תולדות נח פסל את הראשונים כי אלה הם התולדות הראשונים שנוצרו מתוך הברית שבין הקב"ה ובין האדם ולא מתוך ברכת אלהים לבדו.

[ז] ומהו מעשהו העיקרי של האדם אם לא הולדת תולדות, שהוא עושה זאת באבר המכונה אבר הברית. שכך הוא הברית שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו בהמשך ואמר לו התהלך לפני והיה תמים. בדיוק כפי שנאמר על נח צדיק תמים את האלהים התהלך. ושם נאמר לאברהם בשורת פריה ורביה שלו. הרי כי הברית הראשונה הוא בפריה ורביה של האדם. הוי נח איש צדיק תמים בדורותיו שהוא בעל ברית ה', ולפיכך נקרא צדיק, ונקרא תמים שכן מצינו באברהם שבהיותו נימול נקרא תמים. וכן אמרו על נח שנולד מהול. בדורותיו שכן מן הברית נולדים תולדות הם כל הדורות הבאים.

כל הנימול הוא צדיק ולא כל העוסק בתורה

[ח] אמר רבי חייא. זכאין אינון ישראל שעוסקים בתורה ויודעים דרכיה. אין זה די לעסוק בתורה צריכים גם לדעת את דרכי התורה מאין נבעה ולאן היא הולכת (רמ"ק). כי באיזה זכות יורשים ישראל את הארץ, בזכות שהם צדיקים. ובוודאי

אם היינו שואלים כל אדם מיהו צדיק היה עונה מי שלומד את התורה. מי שהולך בדרכי התורה. והיינו אומרים התורה מקיימת את העולם. וכנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתני. אבל ברור לנו כי אין די בכך והרי גם אדם הראשון היה לו תורה ולא נתקיימה לו העולם. והרי עסק התורה בהכרח הוא ענין ליחידים שהם תלמידי חכמים שהרי רוב העולם צריכים לעסוק ביישובו של עולם, והייתכן לפרש כי על זה לבד יתקיים העולם ומה עם כל שאר בני נח. וקרא צווח ועמד כולם צדיקים. לא תלמידי חכמים שבהם צדיקים ולא לומדים שבהם צדיקים אלא כולם צדיקים.

[ט] לפיכך הוציא רבי חייא פסוק זה כולם צדיקים מדי פשוטו. והוציא את פסוק אם לא בריתי ממדרשו שהוא לימוד התורה אל פשוטו שהוא הברית עצמו. ואמר כל מי שנכנס בברית נקרא צדיק. ולפי שכל ישראל נימולים ונכנסים בבריתו של אברהם אבינו (שהוא המשך בריתו של נח) לכן נקראים כולם צדיקים וכולם יירשו ארץ. כמאמר המשנה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמד כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

[י] ומנין? מיוסף. שכן יוסף נקרא צדיק. ולא מצינו כמעט בשאר השבטים או האבות שייקראו בלשון חז"ל 'צדיקים'. ומה היתה מעלתו של יוסף? כמה מעלות טובות הם וכמה דרכים הם למקום למספר בני ישראל. יהודה היה לוחם ויששכר היה גאון וזבולון היה עשיר וכו'. ומה עשה יוסף? לא חטא באשת פוטיפר. דהיינו שמר על קדושת הפריה ורביה שלו באבר הברית שלו. ובזכות זה נקרא צדיק. וכן הוא באמת בלשון חז"ל שעבירה סתם היינו חטא של עריות ורשע סתם הוא הנכשל בעריות. ואילו צדיק נקרא מי שמתגבר על יצרו בעריות שהוא באבר הברית. הרי לנו כי לא בלימוד התורה נקראים צדיק, אלא בקיום הברית. ולא יוסף בלבד נקרא צדיק אלא כל ישראל נקראים צדיקים לפי שנימולים. אלא שלמדנו דבר זה מיוסף לפי שהתייחד במידת הברית לכן התייחד בו שם צדיק ולכן למדנו שענין הצדיק הוא מי שיש לו ברית.

יא] ומכך לומד הזוהר בכללות את חשיבות הברית ושמירת המצוות הנלוות באבר זה. אע"פ שלפי הפשט אין קשר בין איסורי עריות לבין מצוות הברית מילה. אלא שהם שניהם באותו אבר. וכבר פירשו ראשונים שמטעמי מצוות המילה הוא לזכרון הזהירות מן העריות ולכן נלווה הוא השמירה מן העריות להיקרא אף הוא בשם שמירת הברית. וכבר ידוע לכל גודל שבח הזוהר לשומרי הברית במובן זה. ודברים רבים בהמשך פרשת נח על כך.

יב] לא בא הזוהר להעמיד את הצדיקות על עסק שמירת הברית במהלך של הבדלה לומר אפילו התלמיד חכם הגדול ורוב בני ישראל לא יזכו לעולם הבא לפי שלא שמרו בריתו. והשמים יודעים כמה מדרגות יש בשמירה מן העריות ואיך אפילו תנאים ואמוראים אמרו שאין אדם ניצול מהרהור עבירה כל יום ומכל הנלווה לכך יחידים הם הניצולים. אך אדרבה כוונת הזוהר בהעמדת הכל על הברית דווקא לחפש את הדבר שמאחד את כל ישראל, וכל עניינו הוא פירוש הפסוק והמשנה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שכולם צדיקים. כי אדרבה התורה היא ענין ליחידים אבל הברית הוא ממש המינימום השווה בכל ישראל. וכאשר ענינו רואות שאפילו ישראל שאינם שומרים את שאר הלכות התורה מקיימים את הברית מילה. ואם כן באמת כולם צדיקים לפי שכולם בברית. ועיקר ענין הברית כאשר ביארנו הוא שותפות האדם במעשי בראשית.

יג] אם כן מהו שנתייחד בו יוסף להיקרא צדיק ולא כל ישראל? מפרש הרמ"ק אדרבה. כי באמת מעלה זו של הברית אי אפשר לה לחול על היחיד באופן רגיל. שהרי עמך כולם צדיקים והברית לא נכרת עם נח לבדו ועם אברהם לבדו אלא איתם ועם כל העולם וכל עמם וכל זרעם. אם כן כל ישראל שומרי הברית כאשר הם מאוחדים בברית אחד. אבל אף על פי כן יכול היחיד להשיג שייקרא שמו הפרטי צדיק על שם הברית. כאשר בא עבירה לידו וניצל הימנו. כאשר מצינו ביוסף. כי וודאי כל השבטים צדיקים היו ומה מעלה היה ליוסף לא היה לו תוספת מעלה אלא תוספת ניסיון. ותשא אשת אדוני וגו'. ובשכר שכבש את יצרו ולא חטא זכה בעצמו להשיג באופן פרטי את המעלה השייכת לכל ישראל בהיותם

בכללות לבד. כאשר הוא עניינו של יוסף הצדיק ונח הצדיק שבאופן פרטי השיגו את המעלה הכללית כאשר התחלנו, ומן הצדיק הפרטי נח ויוסף נעמדו שוב עולמות שלמים ועמים שלמים. והכל יודעים כמה נסיונות באים על כל אדם פרטי בדורותינו וכל אחד נמנע מן החטא לפי ערכו לפיכך נקראו כולם צדיקים באופן פרטי ולא באופן כללי בלבד.

[עד כאן הגיעו רשימת האותיות ויתר מהנה תמצאו בשיעורים המוקלטים בכמה פנים מי יתן וייכתבון מילי בהמשך]

דרך קצרה

ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו. ומה היתה נחמת נח לא היה הולך ודורש דברי חיזוק ונחמה הכל יהיה טוב. היה קם כל בוקר ובונה תיבה ואומר אם תשובו תיכנסו אליה ואם לאו לאו. התקין כלי מחרישה שיעבדו בהם את האדמה וחרש ונטע ובנה כל ימיו ולימד לבניו אחריו.

בפרשת בראשית שמחנו. לא כי הבנו משהו או בנינו משהו אלא כי התרגשנו מן ההתחלה ועוד יין שמחת תורה באפינו. בפרשת נח גילינו שלא התחלנו להבין ולבנות עולם אינו דבר קל אמרנו אולי הכל טעות לא התכווננו לזה. נח הצדיק מציל אותנו ומלמד אותנו שהעולם עומד על צדיק הבונה אותו וזוכר שכך הוא הסדר.

לאדם הראשון ניתנה מאכלו במתנה "הנה נתתי לכם את כל עשב.. לכם יהיה לאכלה". נח למד כי גם את המתנה יש לשמור מימי הטובה אל ימי הרעה העתידים. "ואתה קח לך מכל מאכל.. והיה לך ולהם לאכלה". אף יוסף הצדיק ממנו למד ושמר את אוכל השנים הטובות אל הרעות אמר עליו פרעה "אין נבון וחכם כמוך".

האדם מלא ספיקות. על עיקר בריאתו הסתפק ה' והתייעץ עם המלאכים. לימד לגדול שיתייעץ עם הקטן גם במחיר שיבואו לידי מינות. מינות יותר גדולה הוא מי שאינו מתייעץ ואין לו ספיקות. הספק עוד לא נפתר ושוב ניחם ה' והביא מבול.

נח מצא חן בצד החיובי של הספק אמר במעשי אראה ששווה היה לברוא את האדם.

אלה תולדות נח. פסל את הראשונים. עד כאן היו תולדות שמים וארץ, ובהם תולדות אדם. כשם המין שאף את שמש קרא להם ה'. מכאן ואילך ויקרא שמו נח על שם מעשיו. ניצל העולם במעשי הצדיק. גיבור פרשת בראשית הוא ה' גיבור פרשת נח הוא נח. נקראו זרעו בני נח על שמו ולא בני אדם כשם שנתן להם יוצרם.

